

ORTADOğU GÜNDEMİ

24-30 Temmuz 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Ürdün ve Suriye, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele etmek amacıyla sınırda güvenlik toplantısı düzenledi. Toplantıda, uyuşturucu tehlikesi, üretim ve kaçakçılık kaynakları ile mücadelede iş birliği gibi konular ele alındı. Ayrıca, kaçakçılıkla mücadele için gerekli önlemlerin de masaya yatırıldığı belirtildi.¹

Suriye'nin para birimi Suriye lirası son 7 ayda yaklaşık yüzde 73 değer kaybederken, bir ABD doları 12 bin 100 Suriye lirası seviyesine yükseldi. 12 yıldır süren iç savaşın hâkim olduğu, ekonomik krizin her geçen gün derinleştiği Suriye'de, Suriye lirasının değer kaybı da devam etti. Suriyeli ekonomist Hayyan Hababa, iç savaşın üretimi durdurması, bütçe açığı ve Batı'nın uyguladığı ekonomik yaptırımların enflasyonun ve doların yükselmesine neden olduğunu belirtti.²

İngiltere'nin Suriye Özel Temsilcisi Ann Snow, İngiliz hükûmetinin Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad rejimi ile ilişkileri yeniden tesis etme niyetinde olmadığını söyledi. Snow basına yaptığı açıklamada «Somut bir değişiklik olmadan ya da Suriyelilere karşı işlediği suçlar için gerçek anlamda hesap vermeden Esad ile diyalog kurmanın ne Suriye halkına ne bölgeye ne de dünyaya bir faydası olacaktır» açıklamasında bulundu. Snow ayrıca İngiltere'nin «Esad davranışlarını değiştirmek için ciddi adımlar atana ya da Birleşmiş Milletler siyasi sürecine ciddi bir şekilde dâhil olana kadar» yeniden inşa için herhangi bir yardımda bulunma niyetinde olmadığını belirtti.³

• Suriye Rejimi

IŞİD, Humus-Rakka-Hama arasında bulunan Tuinan mevkinde bir rejim askerî aracının hedef alınması eylemini üstlendi. Söz konusu eylemde rejimin 5 askeri ölürken 10 askeri ise yaralandı. Rejim kaynaklarının ilk etapta saldırıda ölen askerlere dair haberlere kısıtlama getirmeye çalıştığı ve saldırıyı sivillere karşı yapılmış olarak göstermeye çalıştığı da iddia edildi.⁴

Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad ve beraberindeki heyet, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emirabdullahiyan ve üst düzey İranlı yetkililerle görüşmek üzere İran'ın başkenti Tahran'a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi. Ziyarete iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, böl-

1 <https://tr.euronews.com/2023/07/24/suriye-ve-urdun-istihbarat-servisi-sinirda-uyusturucu-kacakciligina-karsi-alinacak-onlemler>

2 <https://www.sondakika.com/ekonomi/haber-suriye-lirasi-deger-kaybediyor-16151394/>

3 <https://www.middleeastmonitor.com/20230728-envoy-uk-does-not-intend-to-restore-ties-with-syrias-assad/>

4 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/264805/تنظيم-داعش-يتبنى-مقتل-وجرح-عنصر-لنظام-الاسد>

gesel ve uluslararası arenadaki son gelişmelerin görüşülmesi ve güncel konular hakkında istişare yapılması amaçlandığı belirtildi.⁵

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Rusya Devlet Başkanı Suriye Özel Temsilcisi Alexander Lavrentiev ve beraberindeki heyetle bir araya gelerek Suriyeli mültecilerin geri dönüşü konusunu siyasi çözüm için bölgesel ve uluslararası düzeyde tartışılan çeşitli öneri ve fikirleri ele aldı. Görüşmeler sırasında Türkiye'nin Suriye topraklarından çekilme konusundaki isteksizliğinin yanı sıra terör örgütleri tarafından kontrol edilen bölgelerde yaşayan Suriyeli sivilere sınır ötesi insani yardım sağlamanın zorlukları konularının tartışıldığı da belirtildi.⁶

• Fırat'ın Doğusu

ABD'nin Ortadoğu'daki 9. Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Alex Grynkewich, yaptığı yazılı açıklamada, 23 Temmuz'da ABD ve Rusya'nın Suriye üzerinde bir kez daha karşı karşıya geldiğini bildirdi. ABD'ye ait MQ-9 askeri İHA'sının Suriye üzerinde uçuş yaptığı esnasında bir Rus Su-35 savaş uçağının, İHA'nın tam üzerine geldiğini belirten Grynkewich, daha sonra Rus uçağının radarları ve de özellikle radar güdümlü füzeleri aldatmak için kullanılan kaçınma sistemi olan "chaff fişegi" bıraktığını aktardı. Olayda MQ-9'un pervanesinin fişegin isabet etmesi sonucu hasar aldığını belirten Grynkewich, "Suriye'deki Rus güçlerini, bir an önce bu pervasız, sebepsiz ve profesyonellik dışı eylemlerini sonlandırmaya çağırıyoruz" ifadesini kullandı.⁷

Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan Kamışlı kentinde Türk Silahlı Kuvvetlerine (TSK) ait SİHA'lar (silahlı insansız hava araçları) kırsal alanda YPG'ye ait olduğu belirtilen iki aracı hedef aldı. Sözde özerk yönetim tarafından yapılan açıklamada saldırılarda 3 kişinin yaşamını yitirdiği, 2 kişinin de yaralandığını bilgisine yer verildi.⁸

ABD'ye ait yeni bir araç konvoyu 22 Temmuz'da Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Askerî ve lojistik malzeme yüklü yaklaşık 20 tırdan müteşekkil konvoyun Suriye'nin Haseke ve Deyrizor vilayetlerinde bulunan Uluslararası Koalisyon üslerine hareket ettiği bildirildi.⁹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Halep'in kuzeyindeki Tel Rifat ilçesinde Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile Suriye Millî Ordusu (SMO) arasında çıkan çatışmada SMO'ya mensup 5 kişi hayatını kaybetti, 6 kişi yaralandı. Olayla ilgili Suriye Muhalefeti Geçici Hükûmeti Savunma Bakanlığı, "Bu sabah hükûmet güçleri ve Rus güçlerinin desteğiyle bir grup SDG'li, Tel Rifat'tan güçlerimizin konuşlandığı iki noktaya eş zamanlı olarak saldırdı" açıklamasında bulundu.¹⁰

5 <https://sana.sy/tr/?p=285355>

6 <https://syrianobserver.com/news/84213/president-assad-and-russian-envoy-discuss-syrian-refugees-return-and-humanitarian-aid-amidst-global-challenges.html>

7 https://www.kurdistan24.net/tr/story/91352-ABD:-Rus-ucağı-Suriye-üzerinde-İHA'mızı-taciz-etti?__cf_chl_tk=dzduYop3KYhYeRe1GsTvOgXmpm4Kj01YSOPw0Sasiho-1690797398-0-gaNycGzNDVA

8 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/270720235>

9 <https://www.syriahr.com/en/305309/>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/syria/290720231>

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreter Sözcüsü Stephane Dujarric, günlük basın toplantısında, Suriye'ye yönelik insani yardımlar hakkında bilgi verdi. BM İnsanı İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) ile Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Öncüpinar kapısından iki düzenli misyon gerçekleştirdiğini belirten Dujarric, bu kapsamda çocuk hastanesi ve çeşitli sağlık tesislerine teknik malzemelerin sağlandığını kaydetti. Dujarric, "BM, şubatındaki depremlerden bu yana Türkiye'nin güneyinden Suriye'nin kuzeybatısına 170'e yakın sınır ötesi misyon gerçekleştirdi" ifadesini kullandı.¹¹

Millî Savunma Bakanlığı 30 Temmuz'da yaptığı açıklamada, Türk güvenlik güçlerinin Suriye'nin kuzeybatısında 12 PKK terör örgütü mensubunu daha "etkisiz hâle getirdiğini" bildirdi. Yapılan açıklamada, "Fırat Kalkanı (harekât) bölgesine taciz ateşi açan 12 PKK'lı terörist başarılı bir operasyonla etkisiz hale getirilmiştir" ifadelerine yer verildi.¹²

İsrail-Filistin

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, geçirdiği kalp ameliyatı nedeniyle 28 Temmuz için planlanan Kıbrıs ve Türkiye ziyaretlerini erteledi. Haberlerde başbakanın ziyaretlerinin yeni tarihleri belirtilmedi.¹³

Moody's Yatırımcı Servisi, yargı reformu gerilimlerinin İsrail ekonomisi ve güvenliği için risk oluşturduğu konusunda uyarıda bulundu ve İsrail'in kredi notunu düşürdü. Kredi derecelendirme kuruluşu özel bir raporda, "İsrail'in ekonomisi ve güvenlik durumu için olumsuz sonuçlarla birlikte, konuyla ilgili siyasi ve sosyal gerilimlerin devam etmesi gibi önemli bir risk var" ifadelerini kullandı.¹⁴

İsrail Ordusunun İstihbarat Bölümü İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'yu ciddi güvenlik tehditlerine karşı defalarca uyardı. İstihbarat bölümü İsrail'in düşmanları olan İran ve Hizbullah'ın, bölgedeki stratejik durumu ve ülkedeki toplumsal krizi tarihi bir fırsat olarak gördüğünü vurguladı.¹⁵

ABD'nin Kudüs'teki Büyükelçiliği, İsrail Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben-Gvir'in Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya yaptığı ziyareti eleştirdi. Büyükelçilik, "ABD, Kudüs'teki kutsal alanlarla ilgili tarihi statükonun korunmasında net bir tavır içerisindedir" dedi.¹⁶

11 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-depremden-bu-yana-turkiyeden-suriyeye-170e-yakin-yarim-misyonu-gerceklesti/2955243>

12 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkish-forces-neutralize-12-pkk-ygp-terror-members-in-northern-syria/2957751>

13 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy/1690102778-israel-s-pm-netanyahu-to-postpone-visits-to-cyprus-turkey-report>

14 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/economy/1690348986-moody-s-report-warns-of-significant-risk-for-israel-s-economy>

15 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/defense/1690527249-idf-warns-netanyahu-enemies-see-historic-opportunity-amid-crisis-report>

16 <https://www.i24news.tv/en/news/international/americas/1690458145-u-s-criticizes-ben-gvir-s-visit-to-temple-mount-urges-preservation-of-status-quo>

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas 25 Temmuz'da Türkiye'ye yaptığı diplomatik ziyaret esnasında Hamaslı üst düzey görevlilerle bir araya geldi. Fetih sözcüsü Munther Hayek Gazze'de gazetecilere verdiği demeçte, Abbas ile Hamas liderliği arasındaki toplantının engellenmesini ve bölünmeyi sona erdirmeyi amaçladığını söyledi.¹⁷

Ürdün

Irak'ın başkenti Bağdat'taki İsveç Büyükelçiliğine yönelik saldırının ardından Almanya Savunma Bakanı Boris Pistorius, güvenlik endişelerini gerekçe göstererek Irak ve Ürdün ziyaretlerini iptal etti. Pistorius'un sözcüsü, ziyaretlerin iptalinin Irak'ta Danimarkalı bir sivil toplum örgütüne karşı düzenlenen şiddetli protestolara da bir tepki olduğunu belirtti.¹⁸

Ürdün, Danimarkanın başkenti Kopenhag'da gerçekleşen Kur'an-ı Kerim'e yönelik saldırıyı kınadı. Ürdün Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, saldırının tüm Müslümanların duygularını hedef alan bir provokasyon olduğu ve ifade özgürlüğü olarak değerlendirilemeyeceği vurgulandı.¹⁹

Irak Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid, Ürdün Başbakanı Beşir el-Hasavne ile Bağdat'ta bir araya geldi. İki ülke arasındaki ilişkilerin masaya yatırıldığı görüşmede Cumhurbaşkanı Reşid, ilişkileri güçlendirmek için daha fazla çalışılması gerektiğini belirtti. Reşid, Irak'ın, Ürdün'le özellikle enerji, sanayi ve yatırım alanlarında ortak projelerin tamamlanması için ortak çalışmayı güçlendirmeyi beklediğini söyledi.²⁰

İngiltere Dışişleri Bakanı James Cleverly resmî ziyaret gerçekleştirdiği Ürdün'de mevkidaşı Eymen es-Safedi ile başkent Amman'da ortak basın toplantısı düzenledi. Ürdün'ün "bölgesel güvenliği sağlama ve krizleri çözme arayışındaki" rolünden övgüyle söz eden Cleverly, "Filistin ve İsrail arasında iki devletli çözümün barışçıl bir şekilde ilerlediğini görmek Ürdün ile ortak arzumuzdur" dedi.²¹

Lübnan

Hizbullah Genel Sekreteri Hasan Nasrallah, İsveç'te Kur'an-ı Kerim'e yönelik saldırıların tekrarlanması üzerine Lübnan'ın Stockholm Büyükelçisi'nin geri çekilmesini ve İsveç'in Beyrut Büyükelçisi'nin de ülkesine gönderilmesini talep etti. Lübnan Dışişleri Bakanlığı da İsveç'e İslamofobiye son verilmesi çağrısında bulundu.²²

Lübnan Başbakanı Necip Mikati, Avrupa Parlamentosunun Suriyeli mültecilerin Lübnan'da kalmasını destekleyen kararının Lübnan'ın egemenliğini ihlal ettiğini söyledi. Mikati, kara-

17 <https://www.alquds.co.uk/عباس-يجتمع-مع-قيادة-حماس-على-هامش-زيارت/>

18 <https://www.reuters.com/world/europe/german-defence-minister-cancels-iraq-trip-over-protests-2023-07-23/>

19 <https://jordantimes.com/news/local/jordan-condemns-burning-holy-koran-denmark>

20 <https://www.arabnews.com/node/2343971/middle-east>

21 <https://www.jordannews.jo/Section-109/News/UK-Secretary-of-State-for-Foreign-Affairs-visits-Jordan-29980>

22 <https://www.sondakika.com/dunya/haber-hizbullah-isvec-buyukelcilerinin-geri-cekilmesini--16139504/>

rın ülkenin sosyal dokusunda istikrarsızlığa yol açtığını ve çeşitlilik modelini tehdit ettiğini belirtti.²³

Birleşmiş Milletler (BM) Lübnan Özel Koordinatörü Joanna Wronecka, mümkün olan en kısa sürede Lübnan'da bir cumhurbaşkanı seçilmesi çağrısında bulundu. Wronecka, Lübnan Başbakanı Necip Mikati ile Beyrut'ta yaptığı görüşmenin ardından, "Güvenlik Konseyindeki ülkelerin hepsi birleşmiş durumda ve Lübnan'da, özellikle güneyde istikrara odaklanmayı istiyor" ifadelerini kullandı.²⁴

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi İçişleri Bakanı Konstantinos Ioannu'nun, düzensiz göçmen problemini yönetmenin yollarını aramak için Lübnan'a gittiği açıklandı. Fileleftheros gazetesi, geçtiğimiz yıllara göre Güney Kıbrıs'a giden göçmen ve mültecilerin sayısında azalma olmasına rağmen, son zamanlarda Lübnan ve Suriye'den Güney Kıbrıs'a giden mülteci teknelerinin sayısında artış olmasının Rum kesimini endişelendirdiğini belirtti.²⁵

23 <https://www.sondakika.com/politika/haber-lubnan-basbakani-avrupa-parlamentosu-nun-suriyeli--16151200/>

24 <https://turkish.aawsat.com/arap-dunyasi/4452221-bm'den-beyrut'-cagiri-bir-once-cumhurbaşkanı-krizini-cozün>

25 <https://www.kibrisgazetesi.com/rum-basini/rum-icisleri-bakani-ioannu-lubnanda-h158248.html>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Yemen Dışişleri Bakanı Ahmed bin Avad bin Mubarak resmî bir ziyaret için bulunduğu Irak'tan yaptığı konuşmada, ülkesindeki çatışmanın sona ermesinin İran destekli Husi milislerin savaşı bitirme konusunda ciddi isteklilik göstermesine bağlı olduğunu söyledi. Ayrıca, çatışmayı sona erdirmek ve siyasi süreci yeniden başlatmak için bölgesel ve uluslararası çabaların önemini altını çizdi. Bağdat'a yaptığı ziyareti "önemli" olarak nitelendiren bakan, yapılan temaslarda çeşitli alanlarda iş birliği ve koordinasyonu güçlendirmeye odaklanıldığını söyledi.²⁶

Ürdün Başbakanı Bişer el-Hasavneh Irak ile elektrik bağlantısının ikinci aşamasının hızla ilerlediğini söyledi. Hasavneh, Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani ile düzenlediği ortak basın toplantısında, Irak-Ürdün ilişkilerinin güçlü olduğunu belirterek, terörle mücadelede askerî koordinasyonun önemini vurguladı. Ürdün Başbakanı, Irak'ın yenilenebilir enerji ihtiyacını değerlendirdiğine işaret ederek uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele için güçlendirilmiş iş birliği çağrısında bulundu.²⁷

Irak Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre Gürcistan'ın Irak, Ürdün ve Lübnan Büyükelçisi Zaza Kandelaki, Gürcistan'ın Bağdat Büyükelçiliğini açma işlemlerine yakında başlayacağını söyledi. Açıklamada, Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in büyükelçilik görevinin sona ermesi nedeniyle Bağdat'ta Kandelaki'yi kabul ettiği belirtildi. Görüşmede Bağdat ile Tiflis arasındaki ikili ilişkiler ve iş birliği geliştirmenin önemi ele alındı.²⁸

Irak Cumhurbaşkanı Abdullatif Cemal Reşid, Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney'i kabul etti. Reşid, Türkiye ile su dosyası dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda iş birliğinin önemini vurguladı. Yapılan açıklamaya göre görüşmede, iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirmenin ve ekonomi, ticaret, su dosyası gibi çeşitli alanlarda iş birliği sağlamanın yolları ele alındı. Büyükelçi Güney, Türkiye'nin Irak'ın istikrarını ve Irak halkının refahını destekleme politikasının altını çizerek ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik arzusunu dile getirdi.²⁹

• Güvenlik

Irak Merkez Bankası önünde gösteri yapıldı. Gösterinin, ABD'nin 14 Irak bankasını kara listeye almasının ardından dolar kurundaki yükseliş sebebiyle yapıldığı belirtildi. Kara para akama ve İran'a fon sağlama şüpheleri nedeniyle bazı bankaların ABD doları ile işlem yapması yasaklanırken Irak'ta doların 1,470 dinardan 1,570 dinara yükseldiği belirtildi.³⁰

26 <https://english.aawsat.com/arab-world/4450951-yemeni-fm-asharq-al-awsat-we-are-keen-bolstering-relations-iraq>

27 <https://www.iraqinews.com/iraq/jordanian-pm-confirms-electrical-interconnection-with-iraq-progressing-quickly/>

28 <https://www.iraqinews.com/iraq/georgia-to-open-embassy-in-iraq/>

29 <https://ina.iq/turkmen/40085-cumhurbakan-reid-turkiyenin-irak-buyukelcisi-guney-ile-bir-araya-geliyor.html>

30 <https://www.voanews.com/a/iraqis-protest-dinar-deterioration-after-us-ban-on-iraqi-banks-/7199997.html>

Basra'nın güneyindeki bir elektrik santralinde çıkan yangının ardından Irak'ın güney ve orta kesimlerinde elektrikler kesildi. Irak Elektrik Bakanlığından yapılan açıklamada, Basra'daki el-Bkir trafo merkezinde çıkan yangının, güney ve orta bölgeleri birbirine bağlayan iletim hatlarının ayrılmasına yol açarak bölgedeki elektrik sisteminin tamamen devre dışı kalmasına yol açtığı, yangının ise kaza sonucu çıktığı belirtildi.³¹

Zırhlı araçların eşlik ettiği 30 büyük kamyonun oluşan ABD bandıralı bir konvoy ve terör örgütü YPG'nin omurgasını oluşturduğu Suriye Demokratik Güçleri (SDG), cumartesi günü Irak'tan Suriye topraklarına geçti. ABD güçleri, el-Şeddadi bölgesindeki üslerine askerî malzemeleri bıraktıktan sonra Haseke'ye yöneldi. Görgü tanıklarının, kamyonlardaki askerî malzemelerin yarı ağır ve gelişmiş silahlardan oluştuğunu söyledikleri aktarıldı.³²

Almanya Savunma Bakanı Boris Pistorius, Bağdat'ta yapılan gösterilerden dolayı güvenlik endişeleri nedeniyle Irak gezisini iptal etti. Karar, Bağdat'ta göstericilerin İsveç'te Kur'an-ı Kerim'in yakılmasını protesto etmesinin ardından alındı.³³

• Ekonomi

Amman Ticaret Odası tarafından yapılan açıklamada, Irak ile Ürdün arasındaki ticaretin 2022'de 772 milyon Ürdün dinarı olduğu belirtildi. Bir Ürdün dinarının 1,40 dolara eşit olması sebebiyle iki ülke arasındaki ticaret hacminin yüksek olduğu belirtiliyor.³⁴

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, ekonomi alanında faaliyet gösteren kamu kurumlarının eşgüdüm hâlinde çalışmasının gerekliliğine vurgu yaparak ekonomik reform ve yolsuzlukla mücadele konusunda bu çabaların önemli olduğunu vurguladı. Ayrıca kaçakçılığı azaltmak için sınırdaki ana yollar üzerine hareketli veya sabit kontrol noktalarının kurulması talimatını verdi.³⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Lübnanlı PEDAGOGY kurumu, Irak Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içinde öncü bir dijital okul çantası projesi başlattı.³⁶ Proje, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin üzerindeki yükü hafifletirken, dijital okul çantasının doğasında olan teknolojik esnekliğin ek avantajını sağlamayı amaçlıyor.

31 <https://apnews.com/article/iraq-power-fire-basra-electricity-8878767567d66ecf6b5f1266dd300fb4>

32 <https://en.mehrnews.com/news/203926/US-transfers-more-military-equipment-from-Iraq-to-Syria>

33 <https://www.aa.com.tr/en/europe/german-defense-chief-cancels-trip-to-iraq-over-security-concerns/2952654>

34 <https://shafaq.com/en/Economy/ACC-Trade-exchange-between-Iraq-and-Jordan-amounted-to-772-million-Jordanian-dinars>

35 <https://ina.iq/turkmen/40086-babakan-sudani-ekonomik-suclarla-ilgili-kurumlar-arasnda-entegre-bir-sistemde-callmasna-talimat-verdi.html>

36 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/New-digital-schoolbag-project-in-Iraq>

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan 30 Temmuz 2023 tarihinde Kerkük, (ITC) Genel Merkezinde Birleşik Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu'nun bileşenleri ile bir araya geldi. Görüşmede koalisyonunun bileşenleri, gelecek vilayet meclisi seçimlerinde Türkmenlerin birleşmesi ve seçime yönelik çalışmaları ele aldı. Toplantıdan sonra Türkmenlerin anayasal hakları ve millî ilkelerinin korunması için Türkmen siyasi partilerinin Birleşik Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu ile seçimlere katılacağı açıklandı.³⁷

27 Temmuz 2023 tarihinde Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ile Ankara'da bir araya geldi. Görüşmede, bölgesel siyaset ve Irak-Türkiye ilişkileri ele alındı. Ayrıca Turan, Irak Türkmenleri ile ilgili gelişmeleri ve Türkmenlerin durumunu Fidan'a aktardı. Turan, Fidan'ın Dışişleri Bakanlığı görevini tebrik etti. ITC Türkiye Temsilcisi Mehmet Kutluhan Yayçılı, Hasan Turan'a eşlik etti.³⁸

Türkmen kökenli Musul Milletvekili Lokman Reşidiyeli ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Musul Sorumlusu Şehit Ganim, Musul'a bağlı Muhalebiye nahiyesini ziyaret etti. Reşidiyeli, Muhalebiye'deki Türkmenlerin sorunlarını dinledi. Ayrıca Reşidiyeli nahiyede devam eden projeler hakkında bilgi edindi.³⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Sorumlusu Kahtan Vendavi Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği (IBYSK) Kerkük Ofisi Müdürü Luay Erkan Ağa Kakayi ile görüştü. Vendavi, IBYSK'nin Kerkük ofisinde vilayetin bütün bileşenlerin adil bir şekilde temsil edilmesini Kakayi ile görüştü.⁴⁰

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Diyala İl Sorumlusu Usama Nazım Dede, Diyala Egemenlik Koalisyonu Sorumlusu Abdülhalik el-Azzavi'yi ziyaret etti. Görüşmede, 2023 Aralık ayında yapılacak vilayet meclisi seçimleri ile ilgili fikir alışverişi yapıldı.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Kerkük'teki elektrik kesintisi sorunu ile ilgili açıklama yaptı. Salihi, Kerkük halkının bu duruma sessiz kalmamasını ve gösteri düzenlemesini istedi. Salihi, Kerkük halkının yanında olduğuna vurgu yaparak elektrik sorununu Bağdat'taki yetkilere aktardığını ifade etti.⁴²

37 <https://khabaar.press/archives/123362>

38 <http://www.kerkukgazetesi.com/irak-turkmen-cephesi-heyeti-turkiye-disisleri-bakani-fidan-ile-gorustu/>

39 <https://www.facebook.com/watch/?v=930081448085435&ref=sharing>

40 <https://www.facebook.com/kahtanv/posts/pfbid02QzCiQSSUarXNBV431Bbau6zgNF3zQMqKUtuk6eeqTnctmPk8LzZNft4JGL5uHwMl>

41 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02ctr5psk7kkRmsrxQ7p3mL9XxDhNHJKnVAzjgkbKG4PYkVoicabAnUTzuE2fmmddI&id=100057388880788

42 <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=125723317247469>

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi ile Türkmen Vefa Hareketi Başkanı Feryat Tuzlu görüştü. Salihi ile Tuzlu, gelecek vilayet seçimlerine ilişkin fikir alışverişinde bulundu.⁴³

29 Temmuz 2023'te Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Türkmen İrade Partisi Başkanı Jale Neftçi ile görüştü. Salihi ile Neftçi gelecek vilayet seçimlerinde, Türkmen oylarının dağılmaması gerekliliğine vurgu yaptı.⁴⁴

26 Temmuz 2023 tarihinde Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Ulusal Hikmet Akımı Lideri Ammar el-Hekim ile Bağdat'ta bir araya geldi. Görüşmede, son siyasi gelişmeler ve Irak halkına hizmet edilmesi açısından Irak hükûmetinin programının desteklenmesine değinildi. Ayrıca iki taraf, fitneye karşı ve toplumun huzur için halkın duyarlı olması yönünde çağırıldı bulunuldu. 18 Aralık 2023'te vilayet seçimleri konuşuldu. Türkmen Vefa Hareketi Başkanı Feryat Tuzlu da hazır bulundu.⁴⁵

Bağdat'ta terör örgütü IŞİD'in Yezidilere karşı katliamının 9. yılı anıldı. Anma töreninde konuşan Ulusal Hikmet Akımı Lideri Ammar el-Hekim kaçırılan Şii Türkmen kadın olmadığını ve tüm kaçırılanların yakıldığını söyledi.⁴⁶

• Güvenlik

Irak İstihbarat Birimi, Kerkük'te tarihî eser kaçakçılığı yapan üç kişiyi yakaladı. Birim, antik döneme ait bir kitabın kaçırılmak istendiğini belirtti.⁴⁷

Federal Polis Güçleri Kerkük'te canlı bomba yakaladı. Aynı zamanda Diyala'da bir IŞİD militanı yakalandı. Irak güvenlik yetkileri, Suriye sınırının Suriye tarafından iyice kontrol edilmediğini belirtti. Son dönemlerde Irak güvenlik güçlerinin önleyici önlemlerini artırdığı ifade edildi.⁴⁸

Irak İstihbarat Birimi Musul vilayetinde terör örgütü IŞİD üyesi dört kişinin yakalandığını bildirdi. Irak İstihbarat Birimi, yakalanan teröristlerin örgütün militan temin etme (Divanul Cund) birimine mensup olduklarını duyurdu.⁴⁹

• Kültür, Sosyal Faaliyet ve Ekonomi

Erbil'de "Türkmen Eğitim Çalıştayı" Düzenlendi. Türkmen Eğitim Çalıştayına, Türkiye'nin Erbil Başkonsolosu Mevlüt Yakut, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlar

43 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid02cphQiQhnKKiJ64c3mQUdVyb4W5EY9maq1v5Nk3pAgAi5q5Y823AH4ZDc6L8YfUpZl>

44 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid0eCrnbdDd1Yduv2NBzaCuf1axMkZae8zzBSSfYWtHJgkAMFWokGhfQM0YMEDgPAjDl>

45 <https://earthiq.news/archives/261652>

46 <https://www.shafaq.com/ar/سياسة/الحكيم-لا-توجد-مختطفة-تتر-كمانية-شيعية-نجت-من-قبضة-داعش-وقد-احرقهن-كلهن>

47 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=332177>

48 <https://www.alaraby.co.uk/politics/الشرطة-العراقية-تعلم-القبض-على-انتحاري-في-كركوك>

49 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=332252>

dan Sorumlu Bakanı ve Irak Türkmen Cephesi Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf ile Türkiye Maarif Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve Türkmeneli Kültür Merkezi temsilcilerinin yanı sıra Türkmen eğitimciler katıldı. Çalıştayda Türkmen eğitiminin sorunları ve durumu ele alındı.⁵⁰

24 Temmuz 2023 tarihinde Irak Türkmen Cephesi (ITC) Hasan Turan Kerkük'ün Tisin semtinde düzenlenen Aşura merasimine katıldı. Hasan Turan'a ITC yetkilileri eşlik etti.⁵¹

50 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/41897-erbil-de-turkmen-egitim-calistayi-duzenlendi.html>

51 <https://www.facebook.com/itchanturan/posts/pfbid0hMgByf1FG5jrftZ3mj5AXYj47xZKUmj16xte25fiNupgR7SZvFbyya76LXjKmM7l>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Başkanı Bafel Talabani beraberindeki bir heyetle Bağdat'ı ziyaret ederek çeşitli temaslarda bulundu. Talabani ziyareti kapsamında, Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Cumhurbaşkanı Abdullatif Cemal Reşid, Kanun Devleti Koalisyonu lideri Nur el-Maliki ile görüşmeler yaptı.⁵² Irak Başbakanlık Ofisi, Başbakan Sudani'nin KYB Başkanı Talabani'yi Bağdat'ta makamında kabul ettiğini açıkladı. Başbakanlık Ofisinden yapılan açıklamaya göre, Sudani ile Talabani'nin ülkedeki demokrasiyi ve siyasi istikrarı güçlendirmek için IKBY Parlamentosu seçimleri de dâhil olmak üzere birçok gündem maddesini değerlendirdiği ve bu konuda uzlaşmanın önemine vurgu yaptığı kaydedildi. Ayrıca Sudani ve Talabani'nin sorunların çözümünde Irak hükûmetinin aldığı kararların uygulanmasının ve anayasaya bağlı kalınmasının önemine de dikkat çektiği aktarıldı.⁵³ KYB heyetinin Bağdat ziyareti, IKBY heyetinin iki kez Bağdat'ı ziyaret etmesinin ardından gerçekleşti. Söz konusu ziyaretlerde IKBY heyetinde hiçbir KYB'li yetki yer almamıştı. Dolayısıyla KYB heyetinin Bağdat ziyaretinin bir amacının da IKBY heyetine karşı tepki göstermek olduğu belirtildi.⁵⁴

Kürdistan İslami Hareketi'ndeki (Bizutneve) liderlik sorununun devam ettiği belirtildi. 5 Şubat 2022 tarihinde Bizutneve'nin 12. Kongresinde hareket başkanlığının tek adayı olan Kâmil Hacı Ali (Hacı Kâmil) yüzde 50+1 oy oranına ulaşamadığı için başkan olarak seçilememiş ve hareketin mevcut Başkanı İrfan Ali Abdülaziz (Hacı İrfan) başkanlığa devam etmişti. Hacı İrfan tekrar başkan olduktan bir süre sonra Hacı Kâmil kanadı olarak bilinen bir grup tarafından hem dava açılmış hem de grup kendisini öz Bizutneve ilan etmişti. Öte yandan Hacı Kâmil tarafından Süleymaniye Mahkemesinde Hacı İrfan'a karşı dava açıldı. Ayrıca 23 Temmuz'da Hacı Kâmil kanadına bağlı Bizutneve'nin Erbil İl Başkanlığı binasına el konuldu. Kürdistan Demokratik Partisi'ne (KDP) bağlı İçişleri Bakanı Rebar Ahmed'in emriyle Erbil güvenlik güçleri tarafından Bizutneve Erbil İl Başkanlığı binası kapatılarak hareketin bayrağı ve tabelası indirildi. Süleymaniye'de ise Hacı İrfan'a yönelik yakalama kararı çıkarıldığı bildirildi.⁵⁵ Öte yandan Süleymaniye Mahkemesi tarafından alınan kararın üzerinden bir hafta geçmesine rağmen hâlâ uygulanmadığı vurgulandı.⁵⁶

• Güvenlik

Duhok'un Zaho ilçesinde aracının infilak etmesi sonucu, emekli IKBY Güvenlik Konseyi Üyesi Tuğgeneral Muhammed Mirza'nın öldüğü bildirildi.⁵⁷ Söz konusu olaya ilişkin bir mesaj ya-

52 <https://www.zamenpress.com/Details.aspx?jimare=66474>

53 <https://www.youtube.com/watch?v=5fHTWLgJT1Y>

54 <https://esta.krd/260804/>

55 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=216715>

56 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2607202311>

57 <https://www.youtube.com/watch?v=6dpG-Br8u6o>

yımlayan IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Muhammed Mirza'nın ailesine başsağlığı dileyerek, bu olayın arkasındaki kişilerin ortaya çıkarılması için ilgili kurumlara talimat verdiğini belirtti.⁵⁸ Olaydan beş gün sonra saldırının terör örgütü PKK tarafından düzenlendiği duyuruldu. Bu konuda açıklama yapan IKBY Güvenlik Konseyi, soruşturma sonucu elde edilen belge ve video kayıtlarında, araca PKK'lı bir grup tarafından bomba yerleştirildiğinin tespit edildiğini belirtti. Açıklamanın devamında, bir süredir PKK yönetiminin IKBY'de asayiş ve güvenlik güçlerinin üst düzey yöneticilerine yönelik eylem düzenlemeyi planladıklarına dair ellerinde bilgilerin bulunduğu bilgisine de yer verildi.⁵⁹

Erbil Asayişinden yapılan açıklamada, "Erbil Emniyet Müdürlüğünde ekiplerimiz tarafından uyuşturucu kaçakçılığı yapan çeteler hakkında Erbil Emniyet Tetkik Hakimliği kararıyla bilgi toplanmasının ardından bu çetelere ait dört kişi uyuşturucu satıp dağıtırken yakalanmıştır" ifadeleri kullanıldı. Açıklamada, gözaltı sırasında çok sayıda ruhsatsız silah çeşitli uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği bilgisine yer verildi.⁶⁰

• Ekonomi

Hacı Omeran'da bir araya gelen Erbil ve Urmiye valileri, ticari ilişkilerin ilerletilmesi ve turizmin geliştirilmesini içeren 20 maddelik bir anlaşmaya vardı. Bu 20 maddeden birisinin de IKBY ile İran arasında yeni bir sınır kapısının açılmasını öngördüğü kaydedildi. Urmiye Valisi Muhammed Sadik Muitemidyan, konuyla ilgili olarak "IKBY ile aramızda müzakere ettiğimiz en önemli husus İran ile IKBY arasında yeni bir sınır kapısının açılmasıydı. Sidekan'da açılacak Keleşin Sınır Kapısı'nın kısa sürede açılması konusunda anlaştık" açıklamasında bulundu. Erbil Valisi Ümit Hoşnav ise "İmzaladığımız anlaşma 20 maddeden oluşuyor, daha önceki anlaşmalara güç katacaktır. Daha önce imzaladığımız anlaşmalar, Hacı Omeran-Termecin Sınır Kapısı'ndaki ticarete yüzde 25'lik bir artış sağladı. Her iki taraf da güçlü bir iradeyle hem iş insanlarının ve sanayicilerin hem de bölge halkının karşılaştığı sorunları çözecektir" ifadesini kullandı. Yeni açılan Keleşin Sınır Kapısı'nın Soran Bağımsız İdaresine bağlı Sidekan ilçesinde bulunduğu belirtildi. IKBY ile İran arasında üçü resmî, dördü ise gayriresmî olan yedi kapı yer alıyor ve bu kapılardan yıllık dört milyar dolarlık bir gelirin elde edildiği belirtiliyor.⁶¹

Irak 2023 Bütçe Yasası'nın onaylanmasına rağmen IKBY'de ekonomik sorunların devam ettiği belirtildi.⁶² Konuya ilişkin açıklama yapan IKBY Maliye Bakanı Avat Cenab, IKBY memurlarına seslenerek "Artık iç gelirler ile maaş ödeyemiyoruz, gidin Bağdat'tan maaşınızı isteyin" açıklamasında bulundu. Cenab, "IKBY tarafı üstüne düşen her sorumluluğu yerine getirdi. Bağdat tarafından memur maaşlarının dağıtımını sağlanmalıdır" dedi.⁶³

58 <https://speemedia.com/dreja.aspx?hewal&jmare=126082&Jor=1>

59 <https://tack.krd/details.aspx?id=2285>

60 <https://www.tebaajansi.com/irak/erbilde-uyusturucu-operasyonu-2-h311090.html>

61 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2307202318>

62 <https://www.youtube.com/watch?v=tnKWaUJPIGI>

63 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=6444>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Geçtiğimiz aylar içerisinde Sudan'da ordu ve Hızlı Destek Kuvvetleri arasındaki çatışmaların etkileri bölgeye olumsuz yansımaktadır. Savaştan daha fazla olumsuz etkilenmemek amacıyla Suudi yönetim, ABD'nin arabuluculuğuyla Cidde'de Sudan'da savaşan iki taraf arasında diyalogun başlatılmasını istemiştir. Mevcut Sudan Ordusundan yapılan son açıklamada, Cidde'de başarısız geçen diyaloglardan dolayı ordunun görüşmeler için tekrardan Cidde'ye dönebileceği açıklanmıştır. Aynı zamanda açıklamada, diyalogların başarısız geçmesini sağlayan tek tarafın Dağalo başkanlığındaki Hızlı Destek Güçleri'nin olduğu bildirilmiştir. Suudi Arabistan'dan ise henüz resmi açıklama yapılmamıştır.⁶⁴

• Ekonomi

Umman merkezli gazeteler tarafından aktarılan haberlere göre, Suudi Kamu Yatırım Fonu ile Umman Yatırım Kurumu arasında 5 milyar dolarlık yeni anlaşma imzalanmıştır. Verilen bilgilere göre Suudi Arabistan, Covid-19 dönemi sonrasında durgunluk yaşayan Umman'ın ekonomisini destekleme ve petrol dışı üretimi hızlandırmak amacıyla, Umman'a 5 milyar dolarlık yatırım sağlamıştır. Anlaşma içerisinde küçük çaplı ve yeni kurulan şirketleri destekleme ve yeşil hidrojen alanını geliştirmeye ilgili yeni anlaşmaların yer aldığı bilgileri verilmiştir.⁶⁵

Umman İstatistik Kurumu tarafından yapılan çalışmalar sonucunda 2022 yılına ait genel enflasyon oranı yayınlanmıştır. Verilen rapor içerisinde ülkedeki artış nedeniyle genel enflasyon oranının %2,8'e ulaştığı yazılmıştır. Keza verilen açıklamada oranların; ülkedeki petrol artışı ve aynı zamanda gıda ve giysi sektöründeki pahalılık nedeniyle yükselişe geçtiği bilgisi paylaşılmıştır.⁶⁶

• Siyaset

Katar Emiri Şeyh Temim, yayımladığı yeni kararıyla Katar'ın BAE büyükelçisinin Dr. Sultan Salimin Said el-Mansuri'nin olduğunu açıklamıştır. Şeyh Temim, kararın resmî gazetede yayınlandığı tarihten itibaren büyükelçinin Abu Dabi'deki yeni görevine başlayacağını ilan etmiştir. Elde edilen bilgilere göre Dr. Sultan, asker kökenli diplomattır. 2008-2012 yılları arasında UK Central Training School'da askerî uçuş eğitmeni olarak görev yapmış, ardından sırasıyla Çin ve Avusturya'da büyükelçi olarak görevine üstlenmiştir.⁶⁷

Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın ülke içerisindeki kalkındırma çabaları ve planları devam etmektedir. Muhammed bin Selman'ın ülkeyi kalkındırma kapsa-

64 <https://sputnikarabic.ae/20230729/المباحثات-عقبات-تذليل-حالة-جدة-في-حالة-تذليل-عقبات-المباحثات>

65 <https://www.watanserb.com/2023/07/27/1=tekcorpwon?/إظها-عمان-لإظها>

66 <https://marsalqatar.qa/post/36883/-سلطنة-عمان-معدل-التضخم-في-سلطنة-عمان>

67 <https://www.france24.com/ar/الإمارات-قطر-تعلن-تعيين-سفير-لها-لدى-الإمارات>

mında verdiği en önemli kararlardan bir tanesi de ülke içerisindeki yükseköğretim eğitimi konusu olmuştur. Veliht bin Selman, bu doğrultuda verdiği son açıklamasında, Riyad'da yer alan köklü Kral Suud Üniversitesine özel bütçenin ayrılacağını, üniversitenin kâr amacı gütmeyen bir üniversite olarak sınıflandırılacağını, aynı zamanda bir denetleme kurulunun kurulacağını ve bu hedefler sayesinde üniversitenin dünya başarı sıralamasında ilk 10 üniversite arasında yer alacağını açıklamıştır.⁶⁸

BAE Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada BAE'nin 21 İranlıyı serbest bıraktığı ve ülkelere iade ettiği bilgisi verilmiştir. Açıklamada iki ülkenin yetkilileri arasında yapılan son görüşmede tutukluların serbest bırakılmaları için anlaşmaya varıldığı bilgisi verilmiştir. BAE'nin benzer şekilde 13 Temmuz tarihinde 13 İranlıyı daha serbest bıraktığı hatırlanmaktadır.⁶⁹

Geçtiğimiz hafta içerisinde yoğun bakıma yatırılan Abu Dabi Emirligi ve Devlet Başkanı Temsilcisi, Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid'in kardeşi Said bin Zayid'in 27 Temmuz tarihinde 58 yaşında hayatını kaybettiği bilgisi paylaşılmıştır. Vefat haberi sonrasında tüm Arap dünyasından Muhammed bin Zayid'e taziye mesajlarının iletildiği öğrenilmiştir. Muhammed bin Zayid, 27 Temmuz Perşembe gününden itibaren 3 günlük yas ilan ettiğini açıklamıştır.⁷⁰

Kral Selman'ın baş danışmanlığını yapan Prens Dr. Türki bin Muhammed Al Suud, 28 Temmuz tarihinde cuma gününde geçirdiği sağlık sorunu nedeniyle vefat etmiştir. Kraliyet tarafından yapılan açıklamada cenaze töreninin cumartesi gününde yapılacağı açıklanmıştır. Diğer yandan tüm Körfezli liderlerden taziye mesajlarının iletildiği öğrenilmiştir.⁷¹

68 <https://arabic.cnn.com/miscellaneous/article/2023/07/26/saudi-mohammad-bin-salman-order-university-king-saud>

69 <https://newturkpost.com/news/103793-اطلاق-سراح-12-مواطناً-إيرانياً-مسجونين-في-الإمارات>

70 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/07/27/alaa-mubarak-turki-alshiekh-shiekh-saeed-death-social>

71 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/07/28/king-salman-advisor-dies-gargash-comments>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta yedi temel konuyu ön plana çıkarmıştır.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme, Fas Başbakanı Ahnuş'un, Afrika ortaklığının önemini yinlediği konuşmasıdır. Fas Başbakanı Aziz Ahnuş 28 Temmuz Cuma günü Rusya'nın St. Petersburg kentinde, Afrika'nın dünya genelindeki çeşitli ortaklarıyla ilişkilerini güçlendirmeye yönelik kraliyet vizyonu hakkında konuşmuştur. Zirvenin ilk genel oturumunda konuşan Ahnuş, Fas Kralı 6. Muhammed'in Afrika kıtasının geleneksel ortaklarına yaklaşım açısını değiştirme ihtiyacını vurgulayan ilk kişi olduğunu vurgulamıştır. Kral'ın daha önce açıkladığı yeni yaklaşıma göre Afrika daha az yardım almalı ve bunun yerine ortaklarıyla karşılıklı fayda sağlayan ilişkilere girmelidir. Fas'ın ortaklıkları hakkında özel olarak konuşan Ahnuş, Afrika'nın bir kıta olarak geleceğinin Fas'ın dış politikası için bir öncelik hâline geldiğini belirterek, kıtanın insan ve doğal kaynakları aracılığıyla dünyadaki yerini tanımlamayı arzuladığını belirtmiştir. Ahnuş "Dolayısıyla kıtamızdaki ülkeler, tam bir bağımsızlık içinde, çeşitli uluslararası grup ve aktörlerle kurmayı planladıkları stratejik ortaklıkların niteliğini, kendi hayatı çıkarlarını dikkate alacak şekilde belirleme hakkına sahiptir." ifadelerini kullanmıştır.⁷²

İkinci gelişme, Cezayir'in düzensiz göçü önlemek için kalkınma stratejisi çağrısında bulunmasıdır. Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, Avrupa kadar Kuzey Afrika ülkelerini de etkilediğini söylediği düzensiz göç olgusuna tek çözüm olarak göçmen akınına uğrayan ülkelerde kapsamlı bir kalkınma vizyonu benimsenmesi çağrısında bulunmuştur. Pazar günü Roma'da Başbakan Eymen Benabderrahmane tarafından okunan konuşmasında Tebbun, göç dosyasının güvenlik açısından ele alınmasının, kamu düzeninin korunması ve kaçakçılık ve insan ticareti şebekeleriyle mücadele edilmesi yönündeki acil ihtiyaca cevap vermekle birlikte, bu olgunun sürdürülebilir bir şekilde ele alınmasına katkıda bulunmadığını bildirmiştir. İstikrarı garanti altına alan, kalkınma dinamiklerini ilerleten ve kaynak ülkelerdeki gençler için iş fırsatları oluşturan kapsamlı çözümlerin tek çözüm olduğunu belirtmiştir.⁷³

Üçüncü gelişme, Tunusluların, iktidarı ele geçirmesinin yıldönümünde Cumhurbaşkanı Kays Said'e karşı protesto düzenlemesidir. Cumhurbaşkanı Kays Said'in iktidarı ele geçirmesinin ikinci yıl dönümü münasebetiyle salı günü Tunus sokaklarına dökülen yüzlerce protestocu, "otokratik yönetime" son verilmesi ve tutuklu muhalefet liderlerinin derhal serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur. Ana muhalefet koalisyonu Kurtuluş Cephesi tarafından düzenlenen miting için Habib Burgiba Caddesi'nde toplanan yaklaşık 300 kişi "siyasi tutuklulara özgürlük" ve "kahrolsun darbe" yazılı pankartlar taşımıştır.⁷⁴

72 <https://www.morocoworldnews.com/2023/07/356719/russia-africa-summit-akhannouch-reiterates-importance-of-africas-partnership>

73 <https://www.middleeastmonitor.com/20230725-algeria-calls-for-development-strategy-to-solve-irregular-migration/>

74 <https://www.reuters.com/world/africa/tunisians-rally-against-president-anniversary-his-power-seizure-2023-07-25/>

Dördüncü gelişme, Libya Yüksek Mahkemesinin, HoR Yargı Konseyinin kararını iptal etmesidir. Yüksek Mahkeme Anayasa Dairesi, Temsilciler Meclisi (House of Representative - HoR) tarafından Yargı Sistemi Kanununun bazı hükümlerinin değiştirilmesine ilişkin çıkarılan 2021 tarihli 11 sayılı kanunun 1. maddesinin anayasaya aykırı olduğunu açıklamıştır. Temsilciler Meclisinin kararında Yüksek Yargı Konseyinin başkanlığını Yüksek Mahkeme Başkanı yerine Yargı Organları Teftiş Dairesi Başkanı'nın üstleneceği belirtilerek Başsavcı'nın vekil olacağı ifade edilmekteydi. Bu karar, Meftah Al-Gawi'nin Teftiş Dairesi Başkanı sıfatıyla Yüksek Yargı Konseyi başkanlığını üstlenmesinin geçersizliği ve başkanlığın Yüksek Mahkeme Başkanı olması nedeniyle Abdullah Buraziza'ya iadesi anlamına gelmekteydi. Mevcut Yüksek Yargı Konseyi, HoR'un Yargı Sistemi Kanunu'nda yaptığı değişikliğe göre, Anayasa Mahkemesi'nin Konsey'in mevcut oluşumunun anayasaya aykırı olduğu yönündeki kararını reddetmiştir.⁷⁵

Beşinci gelişme, Türk ve Libya dışişleri bakanlarının Ankara'da bir araya gelmesidir. Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ve Libya'lı mevkidaşı Necla el-Menguş çarşamba günü Ankara'da bir görüşme gerçekleştirmiştir. İki diplomat arasındaki görüşmenin gündeminde ikili ilişkiler, bölgesel ve uluslararası gelişmeler bulunmaktaydı. Basına kapalı gerçekleşen görüşme hakkında daha fazla bilgi paylaşılmamıştır.⁷⁶

Altıncı gelişme, Mısır Cumhurbaşkanı El-Sisi'nin, Saint Petersburg'da Putin ile görüşme gerçekleştirmesidir. Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah El Sisi 26 Temmuz Çarşamba günü erken saatlerde Saint Petersburg şehrinde Rus mevkidaşı Vladimir Putin ile görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme ikinci Rusya-Afrika Zirvesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü, Rusya Devlet Başkanının Cumhurbaşkanı El-Sisi'nin Rusya ziyaretini memnuniyetle karşıladığını belirtmiştir.⁷⁷

Yedinci gelişme, Sudan'da ordunun arabuluculuk heyetinin "istişareler için" Cidde'den dönmesidir. 27 Temmuz Perşembe günü ordudan yapılan açıklamada, Sudan'da barışı yeniden tesis etmek amacıyla Suudi Arabistan'ın Kızıldeniz limanı Cidde'de görüşmelerde bulunan Sudan ordusu heyetinin istişareler için ülkesine döndüğü ve "engeller aşıldıktan sonra" görüşmelere devam edeceği belirtilmiştir. Ordu, isyancıların başkentteki sivil evleri ve kamu tesislerini, hastaneleri ve yolları boşaltması da dâhil olmak üzere konulardaki farklılıkların, düşmanlıkların sona erdirilmesi konusunda bir anlaşmaya varılamamasına yol açtığını bildirmiştir.⁷⁸

• Ekonomi

Bu hafta Kuzey Afrika'da yaşanan ekonomik gelişmeler incelendiğinde iki konu ön plana çıkmıştır.

75 <https://libyaobserver.ly/news/libyan-supreme-court-annuls-hors-judicial-councils-decision>

76 <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkish-libyan-foreign-ministers-meet-in-ankara-for-talks/2955214>

77 <https://www.sis.gov.eg/Story/183891/President-EL--Sisi-holds-summit-talks-with-Putin-in-Saint-Petersburg?lang=en-us>

78 <https://www.middle-east-online.com/en/sudan-army-mediation-delegation-returns-home-jeddah-consultations>

Bu gelişmelerden birincisi, Fas Enerji Geçişi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanı, Fas'ın yerel ekonomisine uygun maliyetli, temiz enerji sağlamak için 55 milyar MAD (5,6 milyar \$) yatırım yaptığını söylemesidir. Bakan Leila Benali, şu anda yapım aşamasında olan yaklaşık 4,6 gigawatt kapasiteli bir dizi proje olduğunu ve 2021 ile 2023 yılları arasında yenilenebilir kaynaklardan toplamda yaklaşık olarak 203 megavatlık ek kapasitenin hizmete girdiğini sözlerine ekledi. Leila Benali ayrıca bakanlığının, güneş panellerinin üretiminde kullanılan ham maddelerin katma değer vergisinden (KDV) muaf tutulması gibi, tarım endüstrisinde güneş enerjisi kullanımını teşvik etmek için bir dizi teşvik uyguladığını vurguladı. 2009 ve 2012 yılları arasında üretilen yıllık 0,16 gigawatt ile karşılaştırıldığında, 2023 ile 2027 yılları arasında yılda yaklaşık 1,3 gigawatt inşa edilmesinin beklendiği belirtildi.⁷⁹

İkincisi, Dünya Bankasının, Fas programının içme suyu ve sulama şebekesini genişletmeyi amaçladığını söylemesidir. MAP devlet haber ajansının 24 Temmuz Pazartesi günü yaptığı açıklamaya göre, Dünya Bankası Fas'a su güvenliğini arttırmak için 350 milyon dolar borç vermeyi kabul etti. Fas programının içme suyu ve sulama ağını genişletmeyi amaçladığı belirtildi. 2020 yılında başlatılan İçme Suyu Temini ve Sulama Ulusal Programı (PNAEPI, 2020-2027), 30 yıllık Ulusal Su Planı (PNE, 2020-2050) çerçevesinin bir parçasıdır. PNAEPI, su sektöründeki yatırımları hızlandırarak ve içme suyu temini ve sulamanın dayanıklılığını artırarak su güvenliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dünya Bankası Programı, su sektörünün yönetişiminin güçlendirilmesi; finansal sürdürülebilirliğin ve su kullanım verimliliğinin iyileştirilmesi ve konvansiyonel olmayan su kaynaklarının entegrasyonunun sağlanması olmak üzere üç stratejik ve birbirini güçlendiren sütun aracılığıyla PNAEPI'de yer alan faaliyetlerin bir alt kümesine katkıda bulunacaktır.⁸⁰

• Güvenlik

Bu hafta Kuzey Afrika'da güvenlik gelişmeleri incelendiğinde beş konu ön plana çıkmıştır.

Birincisi, Sudan Silahlı Kuvvetleri ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti (KDC) Cumhuriyet Muhafızlarının, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) tarafından üretilen Calidus MCAV-20 zırhlı araçlarından satın almasıdır. MCAV-20'nin şu anda Sudan Silahlı Kuvvetlerine hizmet verdiği belirtilmiştir. BAE'nin Sudan'daki çatışmalarda hem Hızlı estek Kuvvetlerine (HDK) hem de Sudan Ordusuna silah sağladığı bilinmektedir.⁸¹

İkincisi, Hartum'un kuzeyinde gerçekleşen hava saldırısı ile ilgilidir. Tanıklardan alınan bilgiye göre, Hızlı Destek Kuvvetlerine (HDK) ait dronelerin Hartum'un kuzeyindeki hava üssüne saldırdığı, başkentin kuzeybatısında "ağır topçu bombardımanı" yaşandığı ifade edildi. HDK tarafından yapılan açıklamada, «üç savaş uçağının yanı sıra silah depoları, askerî teçhizat ve

79 <https://www.morocoworldnews.com/2023/07/356723/morocco-has-invested-5-6-billion-in-renewable-energy-projects>

80 <https://www.middle-east-online.com/en/world-bank-lends-morocco-350-million-enhance-water-security>

81 <https://www.military.africa/2023/07/sudan-drc-operating-emirati-made-calidus-mcav-20-armoured-vehicle/>

malzeme imha edildiği” belirtilerek, güçlerinin “düzinelerce kişiyi öldürdüğünü veya yaraladığını” da sözlerine eklemiştir.⁸²

Üçüncüsü, Trablus İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Libya sınır muhafızlarının, birçoğu Tunuslu yetkililer tarafından zorla götürüldüğü bildirilen bir çöl bölgesinde çok sayıda göçmen cesedinin bulunduğu söylenmesidir. Salı günü yapılan açıklamada sınır görevlilerinin Tunus sınırına yakın Dahr al-Khass bölgesinde devriye görevindeyken Afrika kökenli olan ve düzensiz göçmenlere ait olduğu belirtilen kimliği belirsiz beş kişinin cansız bedeninin bulunduğunu söylemiştir.⁸³

Dördüncüsü, Tunus’ta 2023 Ocak-Temmuz arasında bulunan göçmen cesetleri ile ilgilidir. Tunus İçişleri Bakanı Kamel Feki çarşamba günü yaptığı açıklamada, Tunus sahil güvenliğinin bu yıl 1 Ocak ile 20 Temmuz tarihleri arasında Tunus açıklarında 901 boğulmuş göçmen cesedi bulunduğunu söylemiştir. Feki meclise yaptığı açıklamada, bulunan 901 cesetten 36’sının Tunuslu ve 267’sinin yabancı göçmen olduğunu, geri kalanların ise kimliklerinin bilinmediğini ifade etmiştir. Tunus’un bu yıl rekor bir göç dalgasıyla ve Sahraaltı Afrika’dan İtalya kıyılarına giden göçmen teknelerinin sık sık batmasıyla karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir.⁸⁴

Beşincisi, Tunus, Libya ve Cezayir sınırı arasında mahsur kalan göçmenlerin durumu ile ilgilidir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Sözcüsü Shabia Mantoo, AA muhabirine, Tunus, Libya ve Cezayir sınırında mahsur kalan düzensiz göçmenlerin durumuyla ilgili yazılı açıklamada bulundu ve düzensiz göçmenlerin mahsur kaldığı sınırlardaki durumun günden güne değiştiğini ifade etmiştir. Sınırın her iki tarafındaki yetkililerin karşılıklı olarak göçmenleri sınırın ötesine itme eylemleri nedeniyle mahsur kalan ya da sınırı geçmeye çalışan kişi sayısının her gün değiştiğini söylemiştir. Mantoo, Tunus-Cezayir sınırındaki göçmenlerin durumuna ilişkin, “BMMYK’nin elde ettiği bilgilere göre, Tunus’un Sfaks kentinden 200 düzensiz göçmen Cezayir’e sınır dışı edildi. Bazıları geri dönerken, diğerleri Cezayir tarafına geçmeye çalıştı. Bu kişiler 7’li ve 10’lu gruplara ayrıldı ancak BMMYK onlarla irtibatını kaybetti” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Mantoo, Libya Kızılayı ve insani yardım kuruluşlarına göre, 27 Temmuz itibarıyla sınırda mahsur kalan kişi sayısının 430 civarında olduğunu ve bu kişilerin, üç farklı yere dağılmış olduğunu, su ve gıda gibi temel ihtiyaçlara erişimlerinin ya çok kısıtlı ya da hiç olmadığını söylemiştir. Mantoo, çoğu Sudanlı düzensiz göçmenlerin neredeyse her gün Tunus’a geçebildiğini ve kayıt için BMMYK’ye başvurduğunu kaydetmiştir.⁸⁵

82 <https://www.trtworld.com/africa/rockets-strike-sudanese-capital-air-force-base-targeted-14218302>

83 <https://www.trtworld.com/africa/libya-authorities-find-migrants-bodies-near-tunisia-border-14195900>

84 <https://english.alarabiya.net/News/north-africa/2023/07/26/Bodies-of-901-drowned-migrants-recovered-off-Tunisian-coast-between-January-and-July->

85 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-libya-ve-cezayir-sinirinda-mahsur-kalan-duzensiz-gocmenlerin-durumu-belirsizligini-koruyor/2957441>